

POSTANOWIENIE

Dnia 10 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Lemańska (przewodniczący)

SSN Janusz Niczyporuk (sprawozdawca)

SSN Maria Szczepaniec

w sprawie ze skargi A.S.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn.
I ACa 539/17,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 10 sierpnia 2023 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

A.S. (dalej również: „skarżąca”), reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika radcę prawnego D.S., w skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (dalej: „skarga na przewlekłość” lub „skarga na przewlekłość postępowania”) z 11 stycznia 2023 r. wniosła o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu prowadzonym przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie, I ACa 539/17 z powództwa A.P. (dalej również: „powód”) przeciwko skarżącej wystąpiła przewlekłość postępowania;
2. zasądzenie od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz skarżącej kwoty 3 000 zł (słownie: trzy tysiące złotych) tytułem rekompensaty za naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki;

3. nakazanie niezwłocznego rozpoznania zażalenia powoda na postanowienie z 9 sierpnia 2022 r. i wyznaczenie terminu rozprawy;
4. zasądzenie od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz skarżącej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Uzasadniając skargę na przewlekłość postępowania wskazano, że 8 września 2014 r. powód wystąpił do Sądu Rejonowego dla Warszawy z pozwem o uznanie skarżącej za niegodnej dziedziczenia. Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa przekazał akta sprawy do Sądu Okręgowego w Warszawie, który nadał jej sygn. akt XXIV C 115/14. W dalszej kolejności Sąd Okręgowy w Warszawie 13 lutego 2015 r. doręczył skarżącej odpis pozwu, na który 17 lutego 2015 r. skarżąca wniosła odpowiedź. Pierwsza rozprawa odbyła się 13 maja 2015 r., na której Sąd Okręgowy w Warszawie dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu badania pisma ręcznego celem zajęcia stanowiska, czy widniejący pod treścią dokumentu z 16 czerwca 2013 r. podpis został nakreślony przez spadkodawczynię H.S. W następstwie powyższego rozprawa została odroczona bez terminu, a dalsze decyzje Sąd Okręgowy w Warszawie miał podejmować na posiedzeniu niejawnym, po tym, jak do akt sprawy będą wpływały ewentualne pisma procesowe.

W uzasadnieniu skargi na przewlekłość wskazano następnie, że opinia biegłego z zakresu badania pisma ręcznego została doręczona skarżącej 4 grudnia 2015 r., zaś Sąd Okręgowy w Warszawie 20 kwietnia 2016 r., wydał wyrok w sprawie XXIV C 115/14. Wyrok ten 30 czerwca 2016 r. został zaskarżony apelacją powoda, przy czym w związku z toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie postępowaniem w przedmiocie sfalszowania przez skarżącą testamentu po zmarłej H.S. (II AKz 12/17), powód 16 lutego 2017 r. wniosł o zawieszenie postępowania, którego dotyczy skarga na przewlekłość postępowania (I ACa 539/17). Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowieniem z 18 lipca 2017 r. zawiesił postępowanie na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c., zaś skarżąca 15 stycznia 2020 r. wniosła o jego podjęcie z uwagi na zapadły przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie 26 lutego 2020 r., wyrok w sprawie II AKz 12/17. Następnie, po podjęciu zawieszonego postępowania Sąd Apelacyjny w Warszawie

dopuszczył dowód z pisemnej opinii uzupełniającej biegłego sądowego, doręczonej skarżącej 29 kwietnia 2020 r. W związku z powołaniem przez powoda nowych dowodów, skarżąca wniosła o sporządzenie opinii w zakresie wydania opinii co do złożonego pod testamentem podpisu testatorki oraz odniesienia się do fachowości i jakości jej sporządzenia. Opinia została jej doręczona 9 listopada 2021 r. Z kolei, zarządzeniem z 8 sierpnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie poinformował strony, że rozprawa wyznaczona na dzień 9 sierpnia 2022 r. została zdjęta z wokandy. Nowy termin nie został wyznaczony do dnia złożenia skargi na przewlekłość, jednakże należy w tym miejscu zauważyć, że w aktach sprawy znajduje się informacja o jego wyznaczeniu na dzień 30 października 2023 r.

Wszystkie wskazane okoliczności dają w ocenie skarżącej podstawę do przyjęcia twierdzenia, że postępowanie przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn. akt I ACa 539/17 prowadzone jest w sposób przewlekły, a dokonywane przez ten Sąd czynności naruszyły prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Skarżąca podkreśliła, że sprawa rozpoczęła swój bieg w 2014 r., co sprawia, że postępowanie toczy się już ponad 8 lat, mimo braku cech szczególnej zawłości. Na uwagę zasługuje też opieszałość Sądu Apelacyjnego w Warszawie, w szczególności w zakresie nierozpatrzenia zażalenia powoda na postanowienie z 9 sierpnia 2022 r.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie, w odpowiedzi na skargę na przewlekłość postępowania, pismem z 7 lipca 2023 r. zgłosił swój udział w sprawie oraz wniósł o jej oddalenie. Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie przedstawił sekwencję zdarzeń poczynawszy od postępowania przed Sądem Okręgowym w Warszawie, a następnie wskazał szereg czynności podjętych przez Sąd Apelacyjny w Warszawie (dopuszczanie dowodów z opinii biegłych, kilkukrotne zwracanie się do Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa o wypożyczenie testamentu z 16 czerwca 2013 r. po H.S., zwracanie się między innymi do Instytutu Ekspertyz Sądowych im. [...] celem poszerzenia przeprowadzonych ekspertyz sądowych, zwrócenie się do [...] Urzędu Mazowieckiego celem uzyskania koperty dowodu osobistego i akt paszportowych H.S.). W ocenie Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie w niniejszym postępowaniu nie można stwierdzić bezczynności i opieszałości postępowania. Nie

wystąpiły też odstępstwa od czasu koniecznego do wykonania czynności niezbędnych do rozpoznania sprawy I ACa 539/17. Czynności związane z jej prowadzeniem były wykonane niezwłocznie oraz w normalnym toku.

Biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności, Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie wniósł, jak we wstępie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. z 2018, poz. 75 z późn. zm.; dalej: „ustawa lub ustawa o skardze na przewlekłość”), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Artykuł 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania stanowi, że przy badaniu tego, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość podjętych przez sąd czynności w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie.

Ustawa o skardze na przewlekłość nie określa wyraźnie, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. Judykatura Sądu Najwyższego stoi na stanowisku, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można mówić zasadniczo w przypadku bezczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, która trwa co najmniej 12 miesięcy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; z 14 lipca 2016 r., III SPP 55/16; z 7 marca 2017 r.,

III SPP 6/17; z 19 października 2017 r., III SPP 42/17; z 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18; z 3 grudnia 2019 r., I NSP 160/19; z 28 września 2021 r., I NSP 145/21). Sąd Najwyższy zwracał jednak uwagę, że nieuprawniona jest teza, iż przekroczenie okresu 12 miesięcy trwania postępowania oznacza automatycznie wystąpienie stanu przewlekłości, bez względu na okoliczności danej sprawy, a oceniając czy w danej sprawie mamy do czynienia z przewlekłością postępowania należy brać pod uwagę kryteria określone w art. 2 tej ustawy, zgodnie z którymi dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; z 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; z 28 września 2021 r., I NSP 145/21). Podobnie przesłanki stwierdzenia przewlekłości postępowania określa Europejski Trybunał Praw Człowieka, który ocenia, czy przewlekłość postępowania jest nieuzasadniona, w świetle szczególnych warunków sprawy i przy uwzględnieniu takich kryteriów, jak skomplikowanie (stopień złożoności) sprawy, zachowanie stron i organów prowadzących sprawę oraz znaczenia materii objętej skargą (wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z 21 września 2000 r., skarga nr 33082/96, w sprawie Wojnowicz przeciwko Polsce; z 4 kwietnia 2000 r., skarga nr 38670/97, w sprawie Dewicka przeciwko Polsce; z 26 października 2000 r., skarga nr 25693/94, w sprawie Sobczyk przeciwko Polsce; z 26 lipca 2001 r., skarga nr 29691/96, w sprawie Jedamski przeciwko Polsce; z 14 stycznia 2003 r., skarga nr 39505/98, w sprawie W.M. przeciwko Polsce; zob. też M.A. Nowicki, Europejski Trybunał Praw Człowieka – orzecznictwo, *Tom I – Prawo do rzetelnego procesu sądowego*, Kraków 2001, s. 46 i n. oraz powołane tam orzecznictwo tego Trybunału, a także postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 28 września 2021 r., I NSP 145/21). W orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nie określono sztywnych granic czasowych postępowania, których przekroczenie mogłoby być automatycznie uznane za przewlekłość postępowania. Ocena spełnienia obowiązku zależy od okoliczności konkretnej sprawy, a więc wymaga uwzględnienia wielu czynników wpływających na tok postępowania (zob. P.

Gorajewski, *Rozsądny termin rozpoznania sprawy przez sąd w świetle standardu Rady Europy a praktyka sądownoadministracyjna* [w:] Stosowanie Prawa Europejskiego w orzecznictwie sądowym z 2019 r., s. 69-70; oraz powołane tam orzecznictwo ETPC).

Powyższe oznacza, że przewlekłość postępowania nie jest oceniana w sposób mechaniczny, lecz w każdej sprawie indywidualnie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; z 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; z 28 września 2021 r., I NSP 145/21). Dodać nadto należy, że Sąd Najwyższy w postanowieniu z 25 listopada 2020 r., I NSP 163/20, określił, że sama długotrwałość postępowania nie oznacza, iż doszło do przewlekłości postępowania. Zachodzi ona, gdy postępowanie jest długotrwałe, prowadzone rozwlekale i trwa ponad konieczność wyjaśnienia okoliczności faktycznych i prawnych niezbędnych do rozstrzygnięcia, będących w związku przyczynowym z działaniem lub bezczynnością sądu. Aby rozstrzygnąć zatem, czy zwłoka w dokonaniu czynności jest nieuzasadniona, należy rozważyć nie tylko okres zaniechania jej dokonania, ale także konkretne realia sprawy i jej kontekst sytuacyjny. Należy przy tym pamiętać, że czas trwania postępowania wyznaczany jest nie tylko poprzez czynności sądu, ale także przez aktywność stron.

Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w niniejszej sprawie przyjmuje powyższy pogląd za własny i stwierdza, że całościowa ocena analizowanego postępowania nie może prowadzić do wniosku, że jest ono prowadzone przewlekłe. Z analizy akt sprawy wynika, że powód po wniesieniu apelacji (30 czerwca 2016 r.), jednocześnie wniósł o zawieszenie postępowania, w związku z toczącym się przeciwko skarżącej postępowaniem karnym przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie II Wydział Karny, II AKz 12/17 (sfalszowanie dokumentów). Sąd Apelacyjny w Warszawie, postanowieniem z 18 lipca 2017 r. zawiesił postępowanie na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c., a następnie: 26 lutego 2020 r. na skutek wniosku skarżącej podjął zawieszone postępowanie, dopuścił dowód z uzupełniającej pisemnej opinii biegłego sądowego J. S. celem odniesienia się do zarzutów do opinii głównej z 24 listopada 2015 r. (sformułowanych przez powoda); postanowieniem z 10 czerwca 2020 r. dopuścił dowód z opinii biegłego mgr J.B. (sporządzonej w sprawie Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w

Warszawie, II Ns 1376/13) i opinii biegłego do spraw pisma ręcznego M.F. (sporządzonej w sprawie karnej prowadzonej przeciwko skarżącej przez Sąd Okręgowy w Warszawie, XVIII K 219/216). Z akt sprawy wynika też, że Sąd Apelacyjny kilkakrotnie zwracał się do Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa o wypożyczenie akt sądowych w sprawie II Ns 1376/13, a ponadto przeprowadzał liczne ekspertyzy w celu stwierdzenia autentyczności podpisu H.S.

W ocenie Sądu Najwyższego przedstawiony powyżej przebieg postępowania apelacyjnego nie daje podstaw do przypisania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie nieuzasadnionej zwłoki w rozpoznaniu sprawy. Stwierdzić bowiem należy, że Sąd ten nie podjął czynności zmierzających do wydłużenia toczącego się postępowania. Wszystkie z nich należy bowiem w realiach niniejszej sprawy ocenić jako podjęte z w pełni uzasadnioną koniecznością wyjaśnienia kwestii prawnej niezbędnej do rozstrzygnięcia autentyczności podpisu wskazanej wyżej testatorki. To natomiast wymagało pogłębionej analizy dokumentów.

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, skargę oddalił.